

Ринок спирту та алкогольних напоїв **(аналітика Міністерства економіки)**

З метою підвищення ефективності функціонування державних підприємств спиртової та лікєро-горілкової промисловості згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2010 № 672 ліквідовано концерн "Укрспирт" та на базі його майна та майна державних підприємств і об'єднань спиртової та лікєро-горілкової промисловості утворено Державне підприємство "Укрспирт", яке віднесено до сфери управління Мінагрополітики.

Державні підприємства і об'єднання спиртової та лікєро-горілкової промисловості мали бути реорганізовані шляхом приєднання до ДП "Укрспирт" та шляхом виділу майна, з використанням якого виготовляється підакцизна продукція, і передачі такого майна до ДП "Укрспирт".

На сьогодні не завершено процедуру передачі майна від концерну "Укрспирт" до ДП "Укрспирт". Так, за інформацією Мінагрополітики, станом на 01.10.2014 ДП "Укрспирт" мало 38 місць провадження діяльності (колишніх спиртзаводів), з них 36 – з виробництва етилового спирту, 1 – спиртовмісних технічних рідин, 1 – біоетанолу та КМПА (компоненту моторного палива альтернативного), у складі концерну "Укрспирт" залишалось 40 спиртзаводів, з них 29 – виробники етилового спирту, 3 – спиртовмісних технічних рідин, 8 – біоетанолу та КМПА.

За даними Мінагрополітики, введені потужності з виробництва етилового ректифікованого спирту на 01.10.2014 становили 54,3 млн. дал на рік, у тому числі зернового – 38,8 млн. дал, мелясного – 15,5 млн. дал.

Введені річні потужності з виробництва біоетанолу на 01.10.2014 становили 51,9 тис. тонн, зневоднення біоетанолу – 48 тис. тонн, виробництва КМПА – 62,2 тис. тонн, спиртовмісних технічних рідин в потоці – 3,0 млн. дал.

Однією з основних проблем спиртової галузі упродовж останніх років є низький рівень завантаження потужностей з виробництва етилового спирту (у 2011 році – 33,7 %, у 2012 році – 33,3 %, у 2013 році – 34,0 %), що пов'язано із скороченням попиту на український етиловий спирт на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Виробництво продукції

У січні-листопаді ц.р. виробництво етилового спирту знизилось на 26,8 % проти 11 місяців 2013 року переважно внаслідок:

відсутності попиту на спирт для випуску продуктів органічного синтезу на внутрішньому ринку через відміну з 01.01.2014 по 03.09.2014 нульової ставки акцизного податку на спирт етиловий денатурований (спирт технічний), який реалізується для виробництва цих продуктів;

відсутності у поточному році виробництва спирту для виготовлення біоетанолу (не використовується схема зневоднення спирту, за якої спочатку виробляється етиловий спирт, а потім реалізується для виробництва біоетанолу. Біоетанол виробляється лише в потоці);

скорочення обсягів виробництва горілки та лікєро-горілочаних виробів;

втрати споживачів спирту на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим.

Випуск горілки у січні-листопаді 2014 року зменшився проти 11 місяців минулого року на 2,9 %, лікерів та інших спиртних напоїв (без урахування слабоалкогольних напоїв) – на 14,1 % через скорочення споживчого попиту на легально вироблену алкогольну продукцію внаслідок високих рівнів цін на неї, що обумовлено періодичним підвищенням ставки акцизного податку та мінімальної роздрібної ціни.

Довідково: у 2013 році виробництво спирту етилового неденатурованого зросло на 8,6 % проти 2012 року. Випуск горілки зменшився на 17,1 %, лікерів та інших спиртних напоїв (без урахування слабоалкогольних напоїв) – на 8,0 % через скорочення споживчого попиту на легально вироблену алкогольну продукцію внаслідок високих рівнів цін на неї.

Виробництво основних видів продукції (за даними Держстату)

	2012 рік звіт	у % до 2011 року	2013 рік (звіт)	у % до 2012 року	січень- листопад 2014 року*	у % до 11 місяців 2013 року*
Спирт етиловий неденатурований	17305	87,7	18789	108,6	12108	73,2
Горілка з вмістом спирту менше 45,4 %	33840	101,5	28045	82,9	19360	97,1
Лікєри та інші спиртні напої (без урахування слабоалкогольних напоїв)	1847	116,1	1699	92,0	1107	85,9
Слабоалкогольні напої міцністю від 1,2 % до 8,5%	9606	92,4	9816	102,2	8326	97,2
Вино виноградне	12757	75,6	11665	91,4	5394	106,5

* - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Протягом останніх років намітилася стійка тенденція до скорочення легального виробництва міцних алкогольних напоїв: у 2011-2013 роках порівняно з 2008-2010 роками середньорічне виробництво горілки та лікєро-горілочаних виробів (без урахування слабоалкогольних напоїв) скоротилося на 28 % (з 46,5 до 33,5 млн. дал) внаслідок таких факторів:

скорочення попиту населення на легально вироблену продукцію, що в основному пов'язано із високим рівнем цін на неї внаслідок періодичного підвищення ставки акцизного податку та збільшення мінімальної роздрібної ціни;

самогонваріння, яке в сьогодишніх умовах є економічно вигідним (мінімальна роздрібна ціна 1 л горілки з 01.08.2014 становить 79,8 грн. при роздрібній ціні 1 кг цукру близько 8,8 грн.);

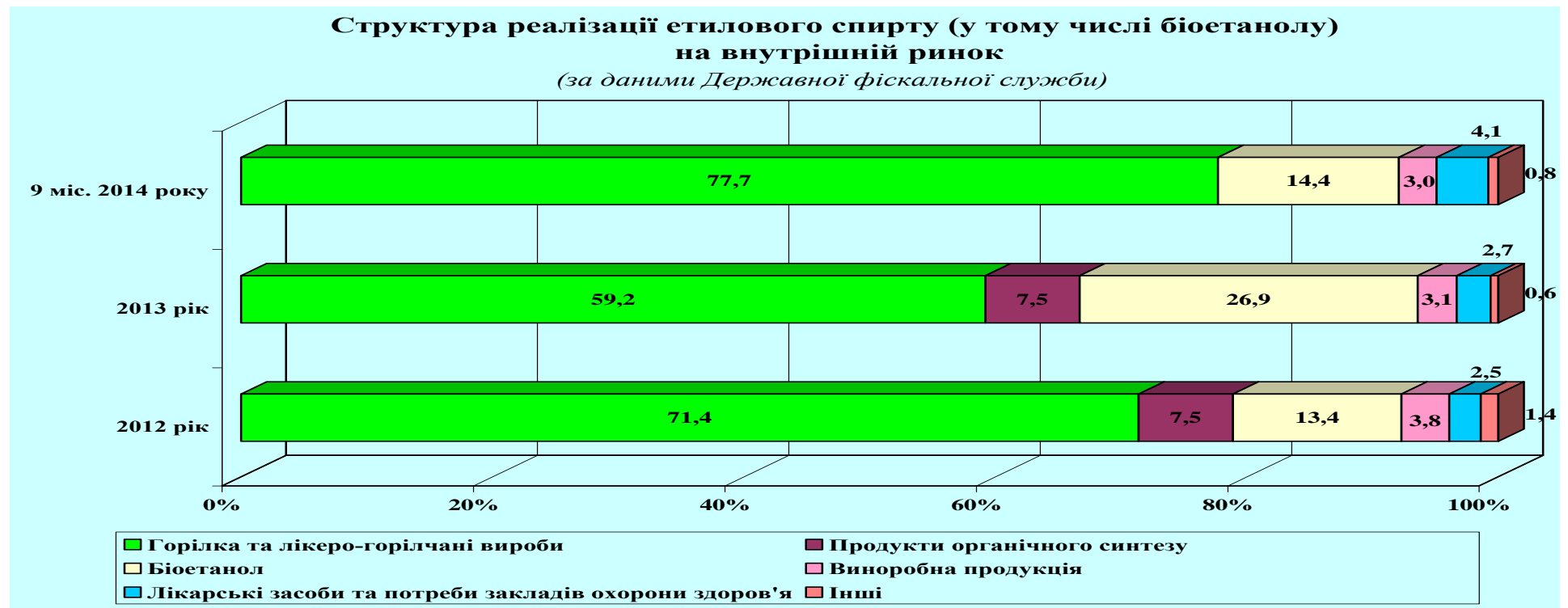
наявності корупційного чинника в процесі контролю за виробництвом та обігом етилового спирту, горілки і лікєро-горілочаних виробів, що призводить до надходження на ринок необлікованої продукції.

Довідково: За оцінками Мінекономрозвитку, частка тіньового сектору на ринку алкоголю у 2013 році становила 48,4 % проти 35,7 % у 2010 році.

Характерною особливістю останніх років було скорочення кількості виробників горілки: з 62 у 2008 році до 34 у січні-вересні 2014 року (за інформацією Державної фіскальної служби).

При цьому у січні-вересні 2014 року у 4 суб'єктів господарювання обсяги виробництва становили від 1 до 5 млн. дал (68,5 % загального обсягу випуску горілки), у 12 – від 0,1 до 1 млн. дал (29,0 %), ще у 12 – від 10 до 100 тис. дал (2,4 %), у решти 6 підприємств – до 10 тис. дал (0,1 %)*.

* - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

У структурі реалізації етилового спирту на внутрішній ринок найбільшу частку (у січні-вересні 2014 року – 77,7 %) займає виробництво горілки та лікєро-горілочаних виробів.

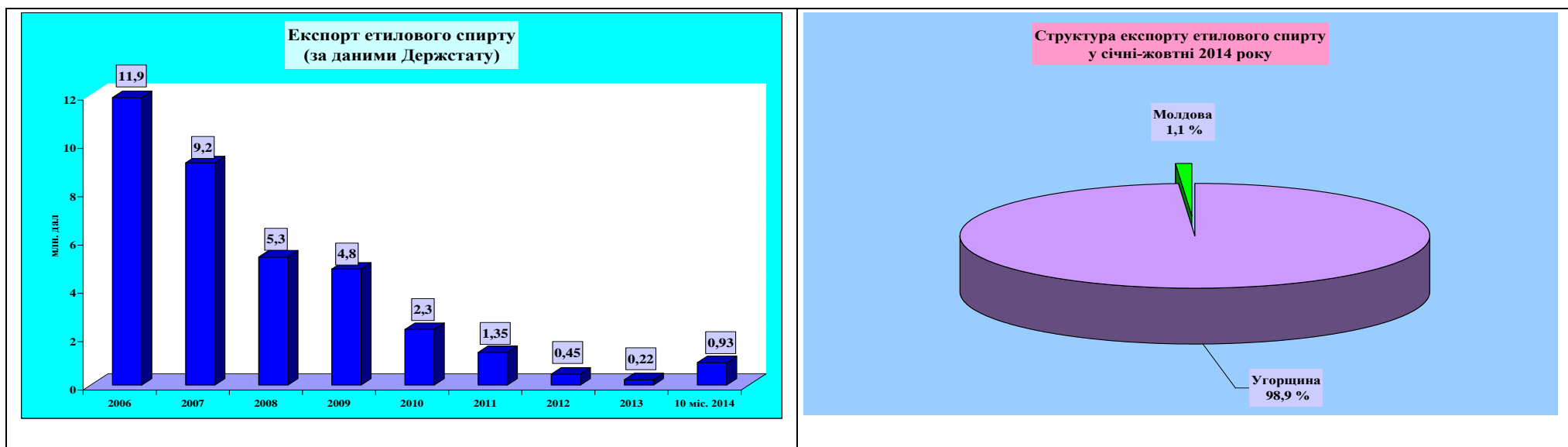
У січні-вересні ц.р. частка реалізації етилового спирту для випуску біоетанолу скоротилася проти 2013 року на 12,5 відсоткових пункти до 14,4 %.

Частка реалізації етилового спирту для виробництва продуктів органічного синтезу у 2012-2013 роках залишалася незмінною (7,5 %), у січні-вересні 2014 року попит на спирт для випуску продуктів органічного синтезу на внутрішньому ринку був відсутній.

Експорт, імпорт продукції

Починаючи з 2007 року по 2013 рік експортні поставки етилового спирту щорічно скорочувалися.

Довідково: зменшення обсягів експорту спирту відбувалося переважно через високу собівартість його виробництва, і, відповідно, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняного спирту за ціновим фактором на зовнішніх ринках. Основним експортером спирту в країни ЄС є Бразилія, де завдяки кліматичним особливостям врожай тростини збирають двічі на рік, що забезпечує високу конкурентоспроможність бразильського спирту.

У січні-жовтні ц.р. експорт етилового спирту зріс у 4,4 рази проти 10 місяців 2013 року і становив 0,93 млн. дал (8,6 % від виробництва). При цьому 98,9 % загального обсягу експортних поставок етилового спирту здійснено до Угорщини.

Довідково: у 2013 році у структурі експорту етилового спирту частка Словаччини становила 70,2 %, Молдови - 14,9 %, Латвії -14,4 %, інших країн – 0,5 %.

У 2014 році відбулося поновлення практики імпорту спирту для поміщення його у митний режим переробки на митній території для виробництва продуктів органічного синтезу. Так, у лютому-жовтні 2014 року з цією метою імпортовано 0,83 млн. дал етилового спирту (з Угорщини ввезено 99,1 % від загального обсягу імпорту).

У 2013 році експорт горілки та лікєро-горілочаних виробів зменшився проти 2012 року на 4,4 % (експортовано близько 5,5 млн. дал), у січні-жовтні ц.р. – на 36,2 % порівняно з 10 місяцями 2013 року (вивезено близько 2,4 млн. дал.).

У січні-жовтні 2014 року 52,9 % експортних поставок горілки та лікєро-горілочаних виробів здійснено до Російської Федерації. Водночас внаслідок створення штучних перепон з боку російської сторони при постачанні української горілки до Росії, вітчизняні виробники у 2014 році розширювали ринки збуту продукції, активізуючи поставки горілкової продукції до Таїланду, Китаю, Японії, Узбекистану, Вірменії, Казахстану.

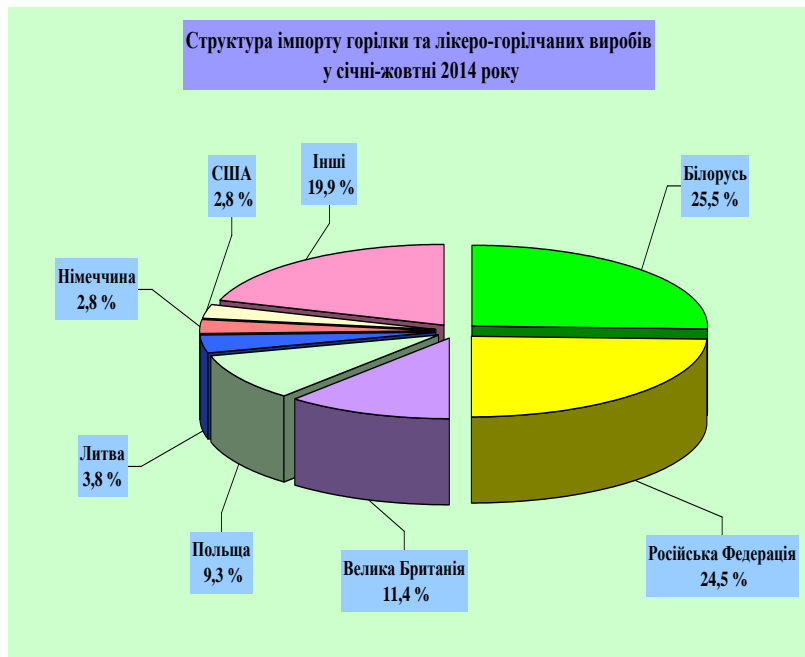
Експорт, імпорт спирту та окремих видів алкогольних напоїв

(млн. дал)

	2013 рік					січень-жовтень 2014 року				
	Виробництво	Експорт	у % до вир - ва	Імпорт	у % до вир - ва	Виробництво**	Експорт	у % до вир - ва	Імпорт	у % до вир - ва
Спирт етиловий	18,8	0,22	1,2	-	х	10,8	0,93	8,6	0,83	7,7
у % до відповідного періоду попереднього року	108,6	49,5	х	х	х	73,3	у 4,4 р.б.	х	х	х
Горілка, лікєри та інші спиртні напої (без урахування слабоалкогольних напоїв)	29,7	5,5*	18,5	4,34*	14,6	18,6	2,4*	12,9	2,6*	14,0
у % до відповідного періоду попереднього року	83,3	95,6	х	130,9	х	99,2	63,8	х	86,0	х
Вино виноградне	11,7	6,2*	53,0	3,1*	26,5	4,85	3,9*	80,4	2,0*	41,2
у % до відповідного періоду попереднього року	91,4	150,1	х	101,5	х	102,8	75,2	х	79,9	х

* - розрахунково

** - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Імпорт горілки та лікєро-горілочаних виробів у січні-жовтні 2014 року скоротився на 14,0 % проти 10 місяців 2013 року і становив 2,6 млн. дал.

Імпорт горілки та лікєро-горілочаних виробів має широкую географію, продукція імпортується більш як з 50 країн світу.

Основними постачальниками горілки та лікєро-горілкової продукції на внутрішній ринок є країни СНД (з Білорусі ввезено 25,5 % від загального обсягу імпорту в січні-жовтні 2014 року, Російської Федерації – 24,5 %) та ЄС (з Великої Британії імпортовано 11,4 %, Польщі – 9,3 %, Литви – 3,8 %, Німеччини – 2,8 %).

Обсяги імпортованих поставок горілки та лікєро-горілочаних виробів з Білорусі у січні-жовтні 2014 року зросли у 3,6 рази проти січня-жовтня 2013 року і становили 0,65 млн. дал.

**Баланс
попиту і пропозиції
спирту етилового неденатурованого**

млн. дал

	2013 рік (звіт)	2014 рік (очікуване)*	2015 рік (прогноз)*
Пропозиція продукції	19,1	16,2	17,9
Внутрішнього ринку - всього	19,1	15,4	17,9
у тому числі:			
залишки на початок року	0,3	0,4	0,4
власне виробництво	18,8	15,0	17,5
Зовнішнього ринку (імпорт)	0	0,8	0
Попит на продукцію	19,1	16,2	17,9
Внутрішнього ринку	18,5	14,8	15,5
у тому числі для виробництва:			
<i>алкогольних напоїв</i>	<i>13,4</i>	<i>12,9</i>	<i>13,2</i>
<i>біоетанолу</i>	<i>2,9</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>продуктів органічного синтезу</i>	<i>1,6</i>	<i>1,2</i>	<i>1,6</i>
Зовнішнього ринку (експорт)	0,2	1,0	2,0
Залишки на кінець року	0,4	0,4	0,4

* - без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя

У 2014 році порівняно з минулим роком, очікується скорочення обсягів виробництва спирту етилового неденатурованого на 20,2 відсотка до 15,0 млн. дал, що в основному пов'язано із:

скороченням на 3,7 відсотка попиту на спирт, який спрямовується для виробництва алкогольних напоїв. Це відбувається, переважно, внаслідок втрати споживачів спирту, які знаходяться на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим;

відсутністю у поточному році виробництва спирту для виготовлення біоетанолу (не використовується схема зневоднення спирту, за якої спочатку виробляється етиловий спирт, а потім реалізується для виробництва біоетанолу. Біоетанол виробляється лише в потоці).

У зв'язку з відміною з початку 2014 року дії норми Податкового кодексу в частині справляння акцизного податку за нульовою ставкою на спирт, який використовується як сировина для виробництва продуктів органічного синтезу, відбулося поновлення практики імпорту спирту для поміщення його у митний режим переробки на митній території для виробництва продуктів органічного синтезу.

Довідково: з 01.01.2014 ставка акцизного податку на спирт етиловий денатурований (спирт технічний) для виробництва продуктів органічного синтезу становила 49,49 грн., з 01.03.2014 – 56,42 грн., з 01.07.2014 по 03.09.2014 – 70,53 грн. за 1 л 100-відсоткового спирту. Це зумовило значне подорожчання технічного спирту та відсутність попиту на нього на внутрішньому ринку з боку виробників продуктів органічного синтезу.

З цією метою з початку 2014 року було ввезено 0,8 млн. дал спирту.

Довідково: згідно із Законом України від 12.08.2014 № 1638 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо посилення контролю за обігом підакцизних товарів та уточнення окремих податкових норм" з 04.09.2014 поновлено дію нульової ставки акцизного податку на спирт етиловий денатурований (спирт технічний), який використовується як сировина для виробництва продуктів органічного синтезу.

У 2015 році прогнозується підвищення попиту на спирт етиловий на 10,5 відсотків. При цьому внутрішній попит зросте на 4,7 відсотка (на 0,7 млн. дал), зовнішній – у 2 рази (на 1 млн. дал). Внаслідок цього очікується збільшення виробництва спирту до 17,5 млн. дал, що на 16,7 відсотка більше порівняно з поточним роком. Імпорту спирту не очікується.

Цінова ситуація

Зростання цін на етиловий спирт відбувається переважно внаслідок подорожчання сировини та енергоносіїв.

У січні-листопаді 2014 року середня ціна виробників на спирт етиловий неденатурований зросла на 9,0 % до 142,68 грн. за 1 дал (без ПДВ та акцизного податку).

Довідково: у 2013 році середня ціна виробників на спирт етиловий неденатурований зросла на 6,9 %.

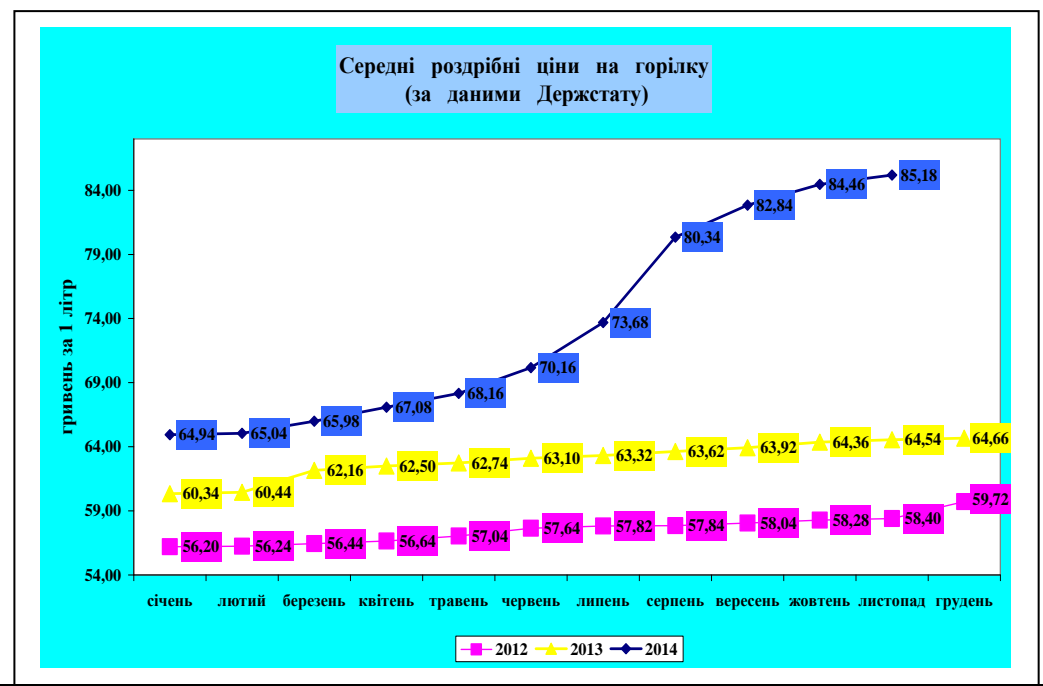
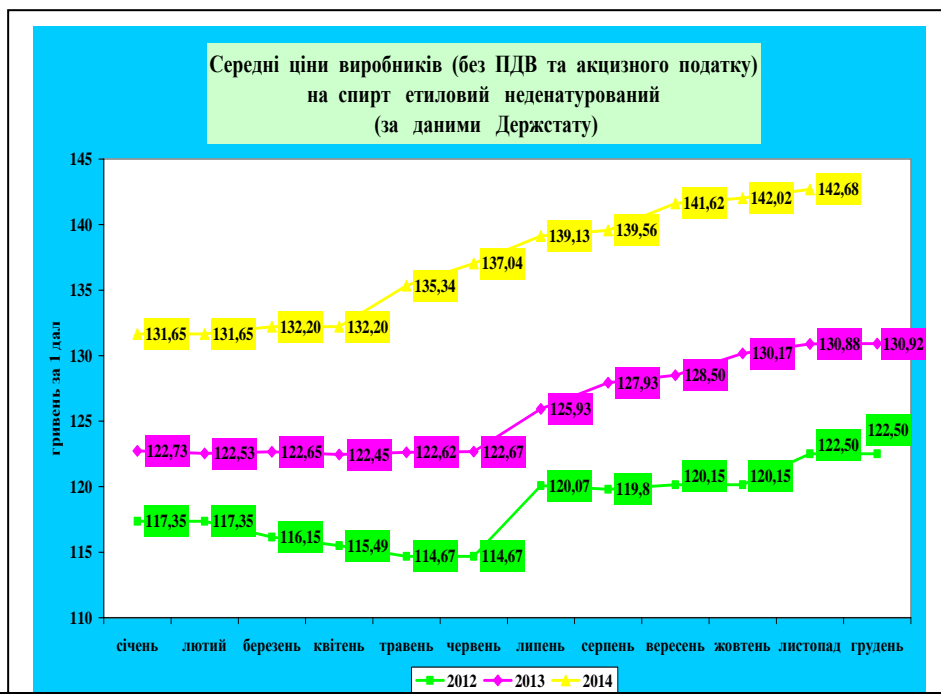
На горілку роздрібні ціни зростають переважно через підвищення ставки акцизного податку та розміру мінімальної роздрібної ціни.

У січні-листопаді ц.р. середня роздрібна ціна на горілку зросла на 31,7 %, зокрема у листопаді проти червня – на 21,4 % до 85,18 грн. за 1 л внаслідок підвищення:

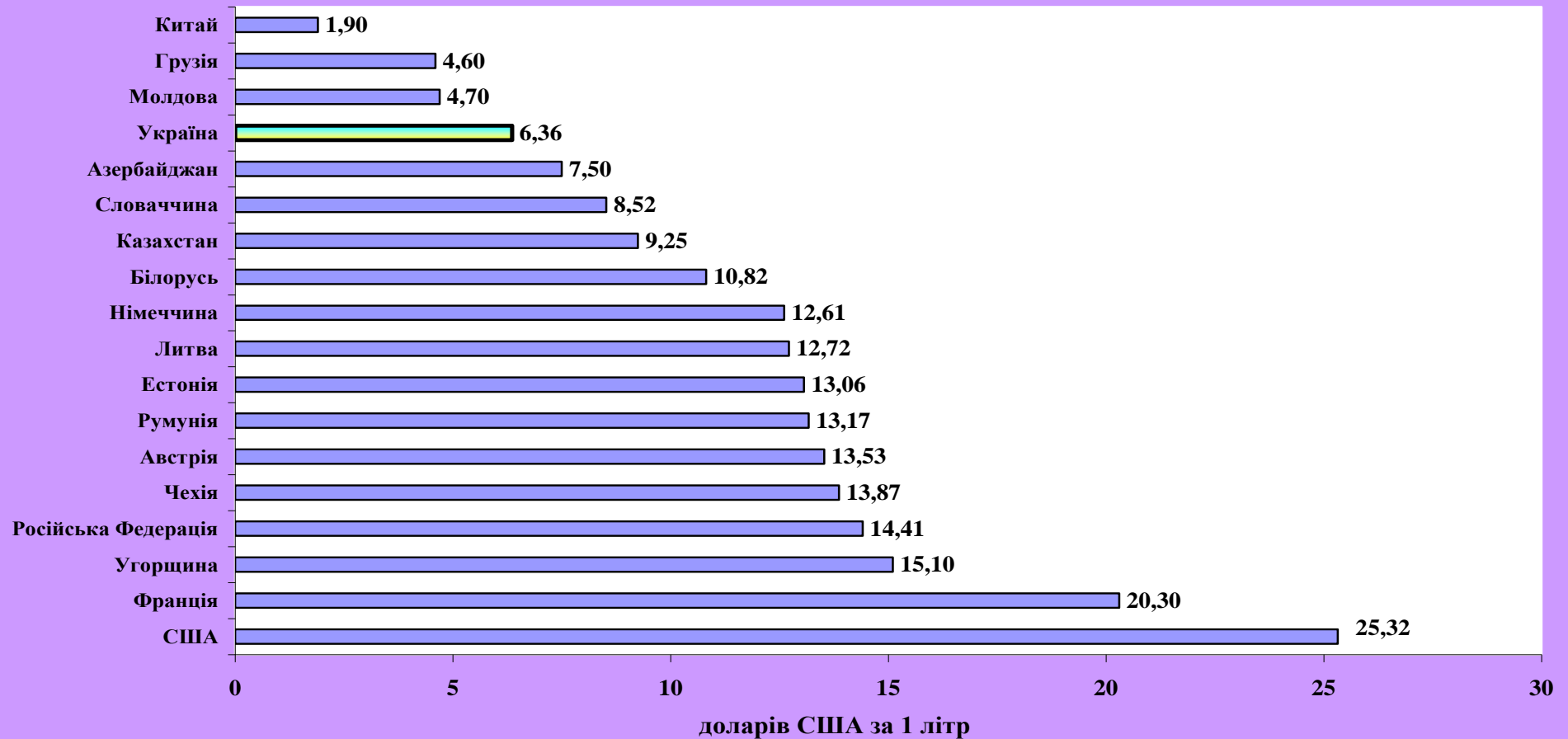
з 1 березня ставки акцизного податку на 14,0 %, а з 1 липня ще на 25,0 % до 70,53 грн. за 1 л 100 % спирту;

з 17 червня мінімальної роздрібної ціни на 15,9 % до 69,8 грн. за 1 л, а з 1 серпня ще на 14,3 % до 79,8 грн. за 1 л.

Довідково: у 2013 році середня роздрібна ціна на горілку зросла на 8,3 % до 64,66 грн. за 1 л, на що вплинуло підвищення: з 1 березня мінімальної роздрібної ціни на горілку на 5,6 % до 60,2 грн. за 1 л та з 1 квітня ставки акцизного податку на 7,9 % до 49,49 грн. за 1 л 100 % спирту.

Порівняння рівнів роздрібних цін на горілку в Україні та окремих країнах світу у III кварталі 2014 року (за даними Держстату та посольств України)

У більшості країн світу у III кварталі 2014 року роздрібні ціни на горілку були вище, ніж в Україні, зокрема в Росії – у 2,3 рази, в Білорусі – на 70,1 %. В Молдові роздрібні ціни на горілку у III кварталі 2014 року були нижче, ніж ціни на вітчизняному ринку, на 26,1 %.